

CZU: 373.04

DOI: 10.46727/c.v2.16-17-05-2024.p272-277

**MANIFESTAREA POTENȚIALULUI DE ADAPTARE LA COPII ÎN PERIOADA
DE TRANZIȚIE LA TREAPTA GIMNAZIALĂ**

**THE EXPRESSION OF CHILDREN'S ADAPTABILITY DURING
THEIR ADJUSTMENT TO SECONDARY SCHOOL**

Moșanu-Șupac Lora, dr., conf.univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Coșcodan Diana, dr., conf.univ.,
UPS „Ion Creangă din Chișinău
Curudimov Vadim, prof. biologie
IPG „Sadaclia”, r-nul Basarabeasca

Moshanu-Șupac Lora, dr., conf.univ.,
UPS „Ion Creanga” from Chisinau,
ORCID:0000-0002-1401-1545
mosanu-supac.lora@upsc.md
Koshcodan Diana, dr., conf.univ.,
UPS “Ion Creanga” from Chisinau,
ORCID: 0000-0001-9099-056X
coscodan.diana@upsc.md
Curudimov Vadim, prof. biologie
Sadaclia village, Basarabeasca district.
Orcid ID: 0009-0007-9882-2799
vcurudimov@gmail.com

Rezumat. Acest articol explorează modul în care adaptabilitatea sistemului cardiovascular la elevii preadolescenti este afectată în timpul tranziției de la învățământul primar la cel secundar. Adaptarea preadolescentilor la mediul gimnazial este o provocare semnificativă care necesită abordarea corectă pentru a fi rezolvată. S-a constatat că atât fetele, cât și băieții sunt foarte reactivi la stres în timpul tranziției de la clasele primare la cele secundare, atât în condiții relativ confortabile, cât și stresante. Studiile efectuate pe 41 de participanți au arătat că adaptarea este un proces prelungit și variază între fete și băieți.

Cuvinte-cheie: școală primară, gimnaziu, elevi, preadolescenti, adaptabilitate, sistem cardiovascular

Abstract. This article explores how the cardiovascular system's adaptability in preadolescent students is affected during the transition from primary to secondary education. The adjustment of pre-adolescents to the secondary school environment is a significant challenge that needs the right approach to be solved. It has been found that both girls and boys are highly reactive to stress during the transition from primary to secondary grades, both under relatively comfortable and stressful conditions. The studies conducted on 41 participants showed that adaptation is a prolonged process and varies between girls and boys.

Keywords: primary school, secondary school, students, preadolescents, adaptability, cardiovascular system

Introducere

Școala, ca principal factor de educare și formare a personalității copilului și a viitorului adult, poartă răspunderea realizării pregătirii sale astfel, încât acesta să se poată adapta condițiilor mereu schimbătoare [5].

Organismul uman nu numai că se adaptează la împrejurări, dar le și creează. Capacitatea de influențare a mediului este însă în funcție de natura relațiilor sociale în care se dezvoltă omul. În condițiile economice și socioculturale actuale funcționează contraste puternice între mediile în care se dezvoltă copiii diferitelor categorii sociale și din medii diferite. În asemenea condiții, înainte de a se pune problema rolului eredității și al educației, nu se poate să nu se observe dependența reușitei școlare și sociale, adaptării copilului la mediul școlar în primul rând de factorii de mediu [3,4,6].

Dacă adaptarea școlară reprezintă un deziderat major, vizat în cadrul oricărui sistem de învățământ, inadaptarea școlară este un fenomen de mare amploare, cu o cauzalitate și o etiologie multiplă, ce se deosebește a fi limitat și pe cât posibil, monitorizat. Astfel, pregătirea copilului pentru o bună adaptare la exigențele școlii se face încă din primii ani de viață ai copilului, în familie și la grădiniță (grupa pregătitoare urmărește tocmai acest fenomen), deci înainte de școlarizare. Pentru viața școlară, care cere efort și energie din partea elevului debutant, adaptarea multilaterală a personalității trebuie văzută ca un proces continuu, asistat însă de persoanele adulte: învățători, părinți [2].

Problemele de inadaptare școlară nu sunt însă apanajul primului an de școlarizare. Deși întâlnite încă de la intrarea în școală, situațiile de inadaptare pot să apară la orice vârstă de-a lungul perioadei aflate de elev în școală, fiind însă mai frecvente la tranziția de la o etapă de școlarizare la alta (clasa I, a V-a, a X-a etc.), deoarece aceste treceri necesită, prin însăși natura lor, o readaptare a elevului la noi condiții, la un alt mod de organizare a procesului de învățământ etc. Acțiunile destinate micșorării duratei procesului de adaptare trebuie să fie orientate spre sporirea rezistenței la stres a copiilor la factorii procesului educațional și în același timp, să se țină cont de individualitatea fiecărui copil [1].

În școală problema adaptării cel mai des se asociază cu începutul școlarizării copilului în clasa I, mai rar cu trecerea la treapta gimnazială și foarte rar cu trecerea la treapta liceală. De asemenea, puțin este studiat specificul psihic al copiilor de 10-11 ani. G.A. Țukerman [2001] numește această perioadă "teritoriul nimănu". Reieșind din cele spuse, ne-am trasat ca scop studierea manifestării potențialului de adaptare al preadolescenților la condițiile de activitate în primul an de tranziție de la ciclul primar la cel gimnazial, considerate condiții de stres.

Materiale și metode. Pentru realizarea obiectivelor au fost efectuate investigații la copiii în vârstă de 11-12 în condiții obișnuite de activitate și de stres de menajare din instituția de învățământ Liceul teoretic "M. Eminescu" din s. Sadaclia r-nul Basarabeasca. În cercetări au fost incluși 41 de elevi a două clase a V-a, dintre care 20 fete și 21 băieți. Analiza stării familiale a copiilor investigați a dovedit că 73% dintre copii proveneau din familii complete, marea majoritate a părinților fiind interesați de creșterea și dezvoltarea lor, 17% erau din familia incomplete, mai des fără tată, 7% - orfani de un părinte și 3% din copii orfani de ambii părinți. Pentru determinarea potențialului de adaptare sunt necesari indicii cardiovasculari, care au fost determinați cu ajutorul metodei tradiționale, utilizând tensiometru semiautomat.

Pentru determinarea potențialului de adaptare a fost folosită metoda Antropova M.V ș.a. [2000.], care prevede utilizarea formulei:

$$PA = 1,238 + 0,09 * FCC$$

unde PA – potențialul de adaptare, 1,238 - coeficient de amplificare, FCC – frecvența contracțiilor cardiace. Aprecierea s-a efectuat după următorul criteriu: nivel satisfăcător $PA < 7,2$; încordarea mecanismelor de adaptare $PA = 7,21 - 8,24$; adaptare nesatisfăcătoare $PA = 8,25 - 9,85$; dereglarea mecanismelor de adaptare $PA > 9,86$.

În studiul nostru am ținut să analizăm manifestarea potențialului de adaptare al sistemului cardiovascular la preadolescenți, la începutul anului de studii în clasa a V-a în condiții relativ confortabile, obișnuite de activitate și în condiții stresante de menajare. Condițiile stresante erau create prin anunțarea unui control extern în timpul realizării unei lucrări de control la matematică.

Rezultate și discuții. Capacitatea de adaptare precum și viteza derulării acesteia la persoane diferite nu este identică. Din această perspectivă putem vorbi despre nivelul de adaptare sau de dezadaptare al elevului. De aceea adaptarea socială derulează datorită interacțiunii dintre oameni, gradul de adaptare al subiectului la grup care poate fi determinat pe de o parte, de caracteristicile mediului social, iar pe de alta, de caracteristicile și specificul acestuia. În categoria factorilor subiectivi (legați de însuși specificul subiectului) pot fi menționați: nivelul de stres, competența acestuia, autoaprecierea, gradul de identificare cu grupul sau, altă structură socială; de asemenea depinde de sex, vârstă și unele criterii tipologice [9].

Pentru început am evaluat manifestarea potențialului de adaptare al sistemului cardiovascular la preadolescenți la începutul anului de studii în clasa a V-a în condiții relativ confortabile, obișnuite de activitate, datele sunt prezentate în figura 1. Conform rezultatelor 4,8% băieți au o adaptare nesatisfăcătoare a sistemului cardiovascular. Egal, câte 47,6% din copii s-au plasat în grupele cu nivel satisfăcător și încordare a mecanismelor de adaptare.

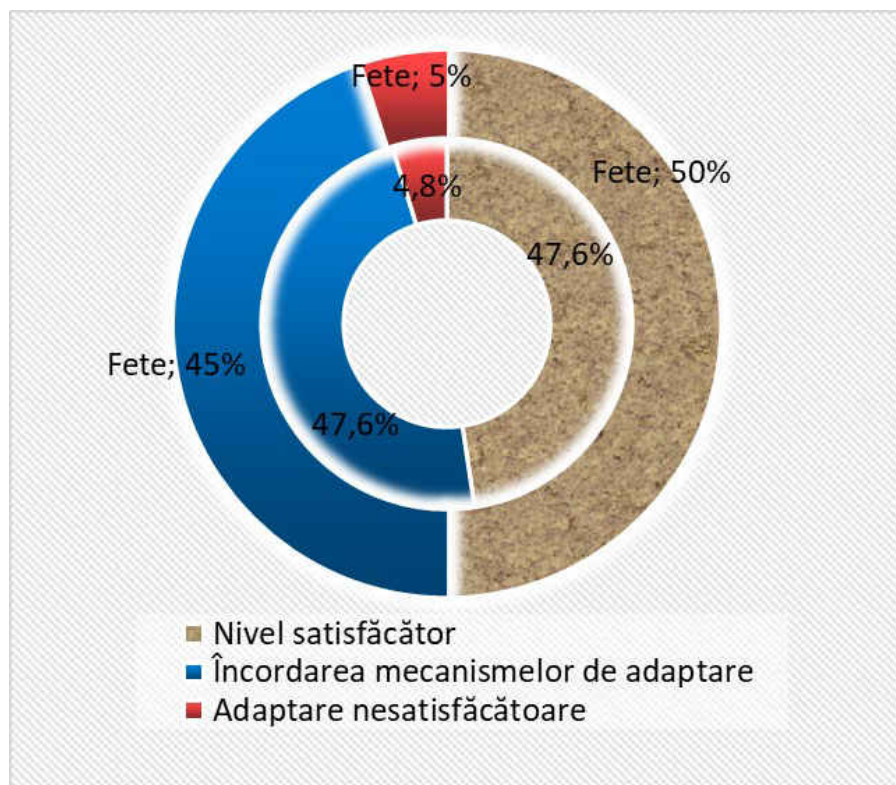

Fig. 1. Manifestarea potențialului de adaptare a preadolescenților în condiții de confort relativ

Aici este binevenit să menționăm că elevii plasați în grupul cu dereglarea mecanismelor de adaptare nu au fost înregistrați. Am putea spune deci, că în condiții de confort relativ marea majoritate a copiilor se pot adapta la mediul în care se află. Același lucru însă, nu se poate de menționat și în condiții de stres emoțional sau fizic în prima jumătate a anului de studii din clasa V-a, care are un fond sporit de stres. Un tablou diferit este și în cazul potențialului de adaptare al fetelor, mai multe dintre ele situându-se în grupul cu nivelul de adaptare satisfăcător.

Analizând în continuare potențialul de adaptare a sistemului cardiovascular în aceeași perioadă a clasei a V-a, dar în condiții de stres emoțional (Fig.2), am putut constata date diferite de cele înregistrate în studiul anterior.

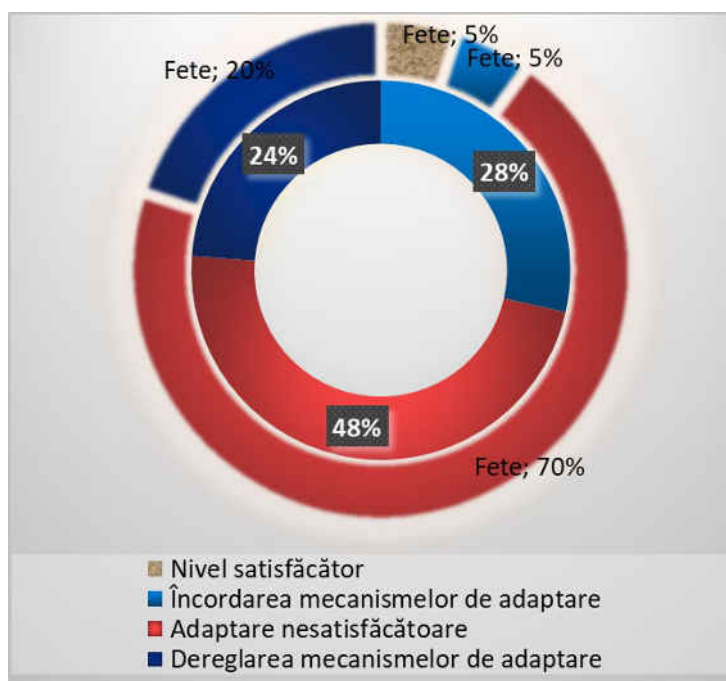

Fig. 2. Manifestarea potențialului de adaptare al preadolescenților în condiții de stres emoțional (luna septembrie)

Doar 5% din preadolescente au un nivel satisfăcător al potențialului de adaptare specific sistemului cardiovascular, pe când băieții, care s-ar încadra în această categorie n-au fost înregistrați. Acest fapt este alarmant, deoarece am menționat mai sus, că în condiții de confort relativ 50% din fete și 47,6% din băieți se încadrau în aceste nivel. La cei mai mulți dintre copii - 70% din fete și 48% din băieți s-a înregistrat o adaptare nesatisfăcătoare a sistemului cardiovascular. Comparativ cu situația în care copiii erau în condiții de confort relativ, decalajul de la indicii inițiali sunt destul de evidente. Iarăși observăm, că cea mai mare parte din copii reacționează nespecific la condițiile de stres emoțional, astfel manifestând o adaptare nesatisfăcătoare a sistemului cardiovascular.

Datele denotă, că atât fetele, cât și băieții din clasa a V-a sunt foarte reactivi la stresul emoțional. Putem conchide deci, că acești copii se află încă în procesul de adaptare, însuși mecanismele de adaptare la factorii emoționali sunt într-o perioadă precoce de formare.

Pe durata studiului, am urmărit de asemenea manifestarea potențialului de adaptare la sfârșitul semestrului I pentru a urmări modificările cu privire la acest indicator. Conform datelor literaturii perioada de adaptare la preadolescenți la trecerea din treapta primară la cea gimnazială durează

aproximativ două luni. Deci, teoretic, după aceste două luni ar urma ca indicii potențialului de adaptare să fie mai favorabili decât cei din luna septembrie. Rezultatele înregistrate în confort au confirmat aceste presupuneri și au demonstrat că marea majoritate a copiilor au demonstrat un nivel satisfăcător al potențialului de adaptare în condiții relativ confortabile. Deci, copiii au reușit să se adapteze la sistemul de cabinete, la mai mulți profesori care predau disciplinele, să-și organizeze mai eficient ziua de lucru și odihnă. Ne-a interesat și manifestarea potențialului de adaptare în condiții de stres de menajare. Datele pe care le-am obținut în urma acestui studiului, le-am prezentat în fig.3.

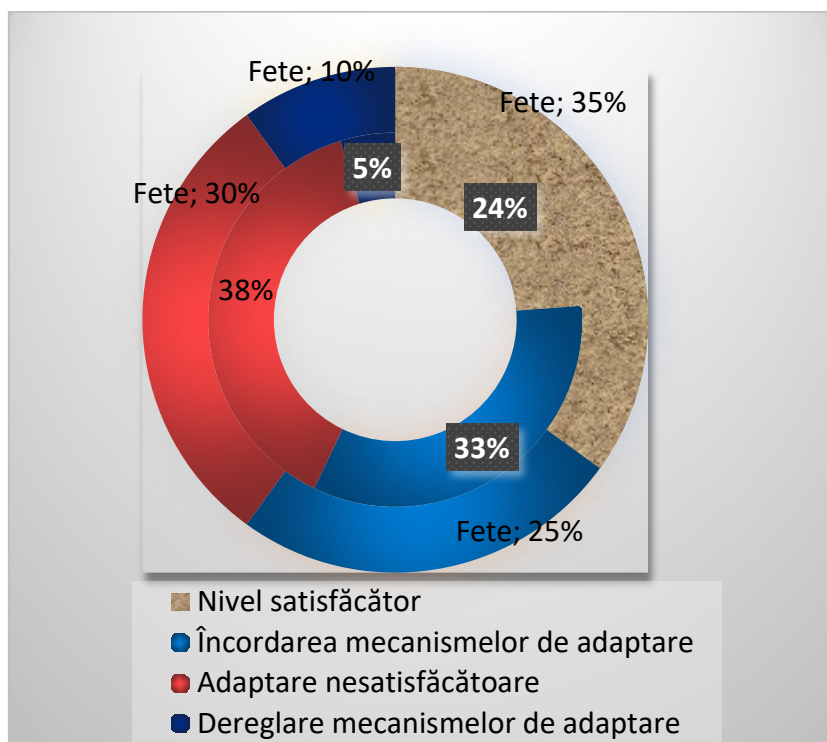

Fig. 3. Manifestarea potențialului de adaptare al preadolescenților în condițiile stresului emoțional (luna decembrie)

Conform rezultatelor obținute rezultă că la o bună parte dintre băieți (38%) s-a înregistrat o adaptare încă nesatisfăcătoare. Comparativ cu datele obținute în septembrie (48%), numărul băieților cu același nivel al adaptării în luna decembrie este mai mic cu 10%. La 35% dintre fete de asemenea se atestă un nivel nesatisfăcător al potențialului de adaptare. Totuși, comparativ cu datele din luna septembrie, în aceleași condiții, procentajul nivelului de adaptare nesatisfăcătoare a fetelor a scăzut cu 35%.

Comparând datele obținute la această etapă de cercetare cu cele de la debutul perioadei de adaptare putem conchide, că un număr mic din preadolescenți au depășit relativ ușor această perioadă, dar există încă un număr relativ mare de elevi care în acest interval de timp n-au reușit să se adapteze, astfel la ei se atestă o încordare a mecanismelor de adaptare sau chiar dereglare a lor, ei solicitând o atenție deosebită și crearea condițiilor pentru diminuarea factorilor de stres emoționali.

Concluzii

Trecerea de la treapta primară la cea gimnazială este o perioadă foarte dificilă pentru copii, un proces de durată și această perioadă este necesar de a fi monitorizată atât de cadrele didactice, cât și de părinți. E necesar să li se creeze copiilor condiții favorabile de activitate, să fie diminuați factorii

de stres de orice natură, astfel să fie eliminată posibilitatea de apariție a anxietății, sentimentului de frică, singurătate și nesiguranță, să predomine un climat favorabil pentru afirmare și activitate productivă. Atunci când preadolescentul nimereste într-un mediu nou, nefamiliar, apare disconfortul și sporește riscul dezadaptării școlare, iar ca urmare are loc diminuarea randamentului școlar, apar probleme ce țin de starea sănătății copiilor, în special nevrozele sau alte dereglări funcționale. Pentru realizarea eficientă a adaptării în această perioadă este necesară organizarea argumentată științific a procesului educațional, a muncii și odihnei copiilor, astfel ca ei să poată depăși ușor această perioadă și să se poată adapta la noile cerințe ce li se impun, cerințe sporite față de procesul educațional, comportament, regim al zilei de muncă și odihnă etc.

Bibliografie

1. BONTAȘ, I. Pedagogie. București, Ed. ALL, ed. III-a, 1996, p.40-58
2. CREȚU, E. Probleme ale adaptării școlare. Ghid pentru perfecționarea activității educatoarelor și învățătorilor, București, Editura All educațional, 1999
3. GOLU, P. Învățare și dezvoltare, Editura științifică și Enciclopedică, București, 1985., p.79
4. KOSHCODAN, D.; MOSHANU-SHUPAC, L. Factors which determine the children`s and adolescent`s adaptation. Materialele Conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională "Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspective interconexiunii învățământului modern general și universitar", Chișinău, 2017, Vol.II, P.26-31.ISBN 978-9975-76-215-1.
5. MIHAI, AURELIA. Adaptarea școlară. Abordare socio-psiho-pedagogică în învățământul primar. Editura Sfântul Erarh Nicolae, 2010. 167 p., ISBN 978-606-1893-65-6.)
6. MOȘANU-ȘUPAC, LORA; COȘCODAN, DIANA. Repercusiunile unor factori biosociali asupra adaptării copiilor la mediul școlar.. Acta et Commentationes. Științe ale Educației. Nr.1 (6), 2015. UST, p.36-43. ISSN 1857-0623
7. АНТРОПОВА, М.Н.; БОРОДКИНА, Г.В.; КУЗНЕЦОВА, Л.М. и др. Прогностическая значимость адаптационного потенциала сердечнососудистой системы у детей 10 -11 лет //Физиология человека. 2000. -Т.26. - № 1. -С. 56 -61
8. ЦУКЕРМАН, Г.И. Переход из начальной школы в среднюю, как психологическая проблема. // Вопросы психологии, 2001. - №5. p.19 -35.
9. РУБИНШТЕЙН А.Н. Основы общей психологии. СПб М.: Питер ком., 2003. -397с.